

רונח צוות

גיליון מס' 107 | חורף תשע"ד | דצמבר 2013

ביטאון ארגון גמלאי צה"ל

יוסי לנגוצקי, גיאולוג, בעל עיטור המופת, חתן שני פרסי בטחון ישראל:

"אני מביט אחורה בסיפוק ובגאווה על שהולכתי את ישראל לתגליות הגז"

בפרפראזה על אמרתו של וינסטון צ'רצ'יל: "מעולם לא חבו רבים כל כך, הרבה כל כך, למעטים כל כך" * אפשר להשתמש, כדי לסכם את פועלו ותרומתו של יוסי לנגוצקי, האיש שגילה את מאגרי הגז בים התיכון הישראלי העמוק. לנגוצקי הוא האיש לו חבה מדינת ישראל את עצמאותה האנרגטית, שבצידה גם הכנסות צפויות ממכירות גז בסך של כמאה מיליארד דולר, הורדת מחירי האנרגיה לצרכנים, שיפור איכות האוויר ועוד

תחושת ההישג שלי היא בכך שהבאתי לתגליות הגז הענקיות בים התיכון הישראלי העמוק. זה העיקר, ומי שמכיר אותי יודע שזאת האמת. הכסף אינו גדול יותר מהמעשה - ומעשה הגז אינו הראשון במכלול עשייתי כאדם בוגר. כל חיי פעלתי בדרכם של הוריי, חלוצי העלייה השלישית, מתוך תחושת שליחות, כש'עשיית כסף' הייתה הדבר האחרון לנגד עיניי. כך נהגתי גם לאחר מלחמת ששת הימים, כשפנו אליי מזה"ל בעת שהייתי בעיצומו של מחקר לדוקטורט, וביקשו שאתנדב לבצע את אימוני הסיירות של הצבא. לא היססתי והתנדבתי לעשות את המעשה שנראה בעיניי הנכון. אני מביט אחורה בסיפוק ובגאווה על שהולכתי את ישראל לתגליות הגז - האם ניתן לתרום יותר מכך? ויחד עם זאת, אני זוכר היטב שההישג שלי היה פועל יוצא של עבודה של גיאולוגים רבים לאורך שנים ארוכות, שעמלם היה הבסיס שסייע לתגליות שלי בים העמוק. ומכאן יובן שללא כל אלה, שדרשו שנות מחקר רבות, לא היינו מגיעים לתגליות."

בעוד מספר חודשים ימלאו לך שמונים. בעוד ארבעים שנה, כשתצטרך "להזיז ציוד", איך היית רוצה שיזכרו אותך: "מר גז" של ישראל? בעל עיטור המופת ממלחמת ששת הימים? חתן שני פרסי בטחון ישראל? חבר כבוד של החברה הגיאולוגית? "אביר איכות השלטון" על מפעל חיים? נו, באמת, הנושא אינו מעסיק אותי... אבל על מה אני באמת חושב? על הוריי ועד כמה זה יכול היה להיות נהדר לשמוע אותם אומרים: "יוסי, אנחנו גאים בך! הלכת בדרכנו. טובת המדינה שימשה לך כערך עליון. נהגת בנחישות, במקצועיות ובאומץ, והבאת הישגים רבים לעם ישראל. הוריי, אנשי העלייה השלישית, היו עשויים ללא חת - דעתנים, שדגלו בעבודה קשה (אביו משה היה ראשון חלוצי מפעל האשלג בים המלח - ד.ג.). הם לימדו אותי לא להתכופף וללכת עם האמת שלי.

כסף לא היה העניין. בבית לא דיברו על כסף, ומעולם לא שאלו 'כמה הוא מרוויח? כמה כסף יש לו?'. המחמאה הגדולה ביותר הייתה כשאמרו על מישור: 'הוא איש עבודה'. זה היה הערך העליון. השיר ששרו אצלנו בבית היה שיר המחצבה, של יוסף אוקסנברג, וזה הולך ככה: התדעו מי אָנְכִי? התדעו מי אָנְי / אין אָני מְשַׁרְדְּנִיק וְגַם לא בְּרָגְנִי / וְגַם סִדְרָן אִינְי וְגַם לא אִישׁ צָבָא / התדעו מי אָנְכִי? אָני מְפַחְצְבָהוּ."

- מתי ידעת לראשונה שאתה רוצה להיות גיאולוג ולחפש נפט?

"הייתי בן 12 ואבי, שניהל את מחלקת הים של חברת האשלג, הציע לי להפליג לסדום, שהקשר התחבורתי אליה היה אז בשיט בלבד. שטנו

מאת: אביתר בן דוד

כשכותרות העיתונים הכלכליים עוסקות בעת האחרונה בעיקר בסכסוך בין **יוסי לנגוצקי** (אל"ם) לבין איש העסקים בני שטיינמץ, או בעובדה ש'האיש שגילה את המאגרים השווים מיליארדים לא ייהנה מרווחי העתק הנובעים מהם", הוא אומר: "תאמין או לא, אך העובדה שלא זכיתי בכ-150 מיליון דולר (!) שהיו חלקי בתגלית 'תמר' - הקרויה על-שם בכורת נכדיי - אינה מדירה שינה מעיניי. לפחות האנשים הקרובים אליי - בני משפחתי, חבריי הקרובים - רואים שאני חי בשלום נפש.

* שהתייחסה לטייטי חיל האוויר המלכותי, בקרב על בריטניה במלחמת העולם השנייה

"הוריי, אנשי העלייה השלישית, היו עשויים ללא חת דעתנים, שדגלו בעבודה קשה. הם לימדו אותי לא להתכופף וללכת עם האמת שלי. אני חושב עליהם לעיתים, ועד כמה זה יכול היה להיות נהדר לשמוע אותם אומרים: 'יוסי, אנחנו גאים בך! הלכת בדרכנו. טובת המדינה שימשה לך כערך עליון. נהגת בנחישות, במקצועיות ובאומץ, והבאת הישגים רבים לעם ישראל"

שהמסע הזה יארך שלושים שנה. השתחררתי ב-1979 ובהמשך ניהלתי מספר חברות לחיפושי נפט בארץ ובח"ל."

השתחררתי ב-1979 מצה"ל ועשרים שנה אחר כך פנית לאריק שרון (אז שר התשתיות הלאומיות) בבקשה לקבל היתר לחיפושי נפט וגז בים התיכון העמוק הישראלי. היית הראשון והיחיד ש"צלל" לים העמוק...

"אכן כן. הייתי הנחשון שקפץ לים העמוק. בינואר 1999 ביקשתי היתר למרב הים העמוק. מבין עשרות החברות הבינלאומיות אליהן פנית, נענתה להצעתי להצטרף אליו רק חברת British Gas Int. ביוני 1999 קיבלנו את ההיתר (הקריו 'גל' על-שם אחד מנכדיו), ששטחו 12 אלף קמ"ר של הים העמוק (1,000-1,700 מטר), עם מטרות במרחק 100 ק"מ ויותר מהחוף. אציון, כי עד 1999 נקדחו בים התיכון הישראלי רק 11 קידוחים - מרביתם בעומקי מים של פחות מ-200 מטר ובמרחק של עד 20 קילומטר מהחוף.

התקציב לחיפושים שביצענו עד 2003 היה 17 מיליון דולר, ואילו קדיחת פרוספקט 'תמר' הגיע ל-144 מיליון דולר! הסקרים הסיסמיים התלת-מימדים סייעו בגיבוש פרוספקט 'תמר'. הערכתנו הייתה אז שהסיכויים לאיתור נפט או גז (Chance of Success) בקידוח זה הינם 36%, הנחשבים סיכוי גבוה."

אחוזי הצלחה "גבוהים" שאלה, הם עדיין 64% סיכוי לא למצוא כלום... "חיפושי נפט וגז הם עתירי סיכון, אך הרווחים הצפויים למגלים מצדיקים את הסיכונים. נזכיר שערך התגליות שלנו הוא 200 מיליארד דולר! מדובר בענף העשיר ביותר בעולם: מעשר החברות הגדולות בעולם - שש הן חברות נפט."

המסלול הארוך ורב הטלטלות של מיזם "תמר" הביא ב-2009 לתגלית שאמורה לספק את מלוא תצרוכת האנרגיה של ישראל במשך עשרים שנה, כמו גם להישג אסטרטגי נוסף - פתרון "כתב-החידה" הגיאולוגי, ולהביא בכך לתגליות נוספות.

לדברי יוסי, החמורה בכל "הצרות" שכמעט חיסלו את המיזם, הייתה נטישת British Gas Int ב-2005. בעיה נוספת הייתה שתקציב הקידוח עלה מ-55 מיליון דולר ב-2003 ל-144 מיליון ב-2008.

בהמשך הייתה גם פרישתו המתוקשרת של בני שטיינמץ (סקורפיו)

בשיירה משורשרת של אסדות משא, כשעל אחת מהן ניצב מגדל לקידוח נפט. משה נובומייסקי, מייסד חברת האשלג, הקים באותה שנה חברה לחיפושי נפט, שהחלה לפעול בסדום וקדחה עשרה קידוחים ראשונים מסוגם בארץ. כך החל העניין שלי בנושא. אגב, אני גורס שיש באזור ים המלח פוטנציאל למאגרי נפט."

יוסי סיים לימודים לתואר מוסמך לגיאולוגיה, שימש כחוקר נפט במכון הגיאולוגי, עמד לפני סיום הדוקטורט ואז פרצה מלחמת ששת הימים והוא מוצא עצמו מפקד סירת במערכה לשחרור ירושלים, זוכה לעיטור המופת, וחוזר לשירות בצבא קבע. לדבריו, לא היה קשר בין קבלת העיטור לבין ההחלטה לחזור לצבא.

האם אתה רואה קשר בין ניסיון הצבאי לבין המשך דרכך בחיפושי נפט? "הקשר בין ניסיון צבאי לבין חיפושי הנפט הוא בכך, שבצה"ל התמחית ב'מבצעים מיוחדים', שברמה הפילוסופית דומים לחיפושי נפט. זאת הזדמנות לומר, כי 'אומץ לב אזרחי', הינו בעיניי בעל ערך לא פחות מאומץ לב צבאי. הנוהגים באומץ לב אזרחי חושפים עצמם לתוצאות פעולתם לאורך זמן ממושך, שלא בדומה ל'אמצעי המלחמות', המפגינים אומץ לאורך זמן קצר יחסית ובסמיכות תומכת של חבריהם הלוחמים. לתפיסתי, הצטיינות בקרב טבעת מכך, שברגע מסוים מחליט הלוחם, תוך שנייה אחת, לעשות פעולה 'פראית', שלכאורה היא בלתי הגיונית. במלחמת ששת הימים בירושלים, כשהייתי מפקד 'הסירת הירושלמית', הסתערתי כראשון הלוחמים, פרצתי לתוך ארמון הנציב ובהמשך למוצב 'הפעמון'. לי זה היה הכי טבעי. באותם רגעים קלטתי שמעשיי יכולים לסייע רבות בהכרעת הקרבות. מה שעשיתי זהה למעשיהם של רבים ממפקדי הכוחות."

על גבורתו של יוסי בקרב זה נכתב בתעודת עיטור המופת: "ביום 5 ביוני בצור באחר ובמוצב הפעמון, הוביל יוסי לנגוצקי את חייליו בלחימה בתעלות ולחם לבדו בחלק מהתעלות עד גמר ביצוע המשימה. על החתום: רא"ל דוד אלעזר, ראש המטה הכללי."

לאחר אימון הסיירות עשה יוסי לנגוצקי הסבה לשריון, ובמלחמת ההתשה פיקד על מעוז. בהמשך נקרא לאמ"ן להקים את ענף המבצעים המיוחדים (מ.מ.), המפעיל גם את סירת מטכ"ל. יוסי פיקד על היחידה הטכנולוגית-מבצעית של אמ"ן וזכה בפרס בטחון ישראל אישי ובצלי"ש ובפרס בטחון ישראל יחידתי. בהמשך כיהן כראש מחלקת איסוף וכנספח צבאי בוויינגטון.

לא קיבלת את 'התפקיד הבא' ולכן פרשת...

"הייתי אמור להיות קמנ"ר, אך ראמ"ן העדיף מועמד ראוי אחר. רפול הרמטכ"ל הציע שאמתני עד שאקודם ותגובתי הייתה: 'הצטרפתי לצה"ל לפני עשור לא מכיוון שלא הייתה לי תעסוקה, אלא מכיוון שחשבתי שזהו המעשה הנכון. אין לי שום כוונה להישאר בצבא רק לצורך העלאה בדרגה. אני גיאולוג נפט, אשתחרר ואמצא נפט!'. לא העליתי בדעתי

יוסי לנגוצקי מקבל את פרס בטחון ישראל (בתמונה מימין) ואת עיטור המופת (בתמונה משמאל)

מהפריקט שהפר - כפי שקבע לאחרונה בורר שנקבע לעניין זה - הסכמים שהיו לו עם יוסי וגרם לו להפסד של 150 מיליון דולר. "צריך קיבה חזקה", הוא אומר, "כדי לדעת לחטוף ולהמשיך חרף עשרות כישלונות. לאחר 'מכת המוות' של נטישת הבריטים, הצלחתי לשכנע את חברות דלק ואבנר, והן הביאו בהמשך את חברת נובל אנרג'י להצטרף למיזם - ומאז הכול היסטוריה".

בנובמבר 2008, חודשיים לפני ראשית קדיחת "תמר", הודיע בני שטיינמץ שהוא פורש מהפריקט - מה שבדיעבד הוכח כאחת הטעויות העסקיות הגדולות של העת האחרונה בישראל. הודעה זו הביאה למעשה לסיום שותפותו של יוסי בפריקט.

מעניין לקרוא את דברי הפרידה שהפנה יוסי בכתב לשותפיו, עם עזיבתו את המיזם שהוליד, גידל וטיפח במשך עשר שנים: "בלב דואב

אני נאלץ להיפרד מכם, עם תום שותפותי בפריקט חיפוש הנפט שבים התיכון העמוק - פריקט אותו יזמתי לפני כעשור, לאחר ששותפי לא עמד בהתחייבויותיו... אכן עצוב וכואב לי, אך הכאב אינו רק בגלל כך שלא יהיה לי חלק חומרי בתגלית המיוחלת, אלא לא פחות מכך שהגורל הוציאני ממעגל העשייה, שהוא המקור להתמודדות עם האתגרים ולחידות היצירה ושמחת ההצלחה - שהם ליבת הטעם בחיינו".

- לאחר גילוי המאגרים הגדולים נכתב בעיתונים, "השקעה שהתנדפה כמו גז" וגם "ראה את הארץ מנגד ואליה לא הגיע". לא היו כאלה שהיו מוכנים להתחלף איתך אז...

"אכן, הגורל פעל הפעם נגדי וחבל מאוד. ניסו לצבוע את האירוע בצבעים דרמטיים ואפילו טרניים והיו גורמים שפנו אליי בהצעה לעשות סרט על הסאגה הזאת.

כפי שאמרתי בראשית השיחה, אני גאה מאוד על תרומתי האדירה לעם ישראל ועל כך שיזמתי ופועלי יבאו למדינת ישראל 100 מיליארד דולר. אינני חושב שיכולתי להגיע להישג מקצועי גדול יותר.

ואשר לכסף, שמעולם לא היה מטרה לפעילות, אני מקבל את הפסדי בשלווה מוחלטת, תוך הבטחה כי בסכומים המועטים יחסית שאני אמור לקבל לאור פסק הבוררות, אדע לעשות רק מעשים טובים, שמם של תמר נכדתי ודלית בתי מתנוססים על פני מפות הים התיכון, זה עושה לי המון טוב על הלב".

- יש סיכוי למצוא עוד מאגרי גז ביים? הרי עוד חברות מנסות עכשיו את מזלן.

"הסיכויים לתגליות גז משמעותיות נוספות בסדר גודל של תגליות תמר ולוויתן, קטן מאוד. ייתכן שיימצאו עוד מאגרי גז, אבל להערכתי לא יגיעו בעתיד לתגליות גז של יותר מעוד 200-300 BCM, בהשוואה ל-920 BCM שנתגלו עד עתה".

"הייתי הנחשון שקפץ לים העמוק. בינואר 1999 ביקשתי היתר למרב הים העמוק. מבין עשרות החברות הבינלאומיות אליהן פניתי, נענתה להצעתי להצטרף אליי רק חברת British Gas Int. תקציב החיפוש שביצענו עד 2003 היה 17 מיליון דולר, ואילו קדיחת פרוספקט 'תמר', הקרוי על-שם בכורת נכדי, הגיע ל-144 מיליון דולר"

- ואולי יהיו תגליות של נפט?

"בשלושה קידוחים שבוצעו במזרח הים התיכון נתגלה בעבר נפט באיכות מעולה, אך בכמות בלתי מסחרית. המסקנה מכך היא, שבתחום האזור המכוסה כיום בים, התקיימו תנאים מתאימים להיווצרות נפט. לצערנו, איננו יודעים עדיין מה היה העיתוי של היווצרות הנפט, חאת שאלת מפתח.

אנטה להסביר: אם חלילה נוצר הנפט בשעה שהמבנים - שהינם בתי הקיבול - טרם נוצרו, הרי שלנפט שנוצר לא היה היכן להילכד והוא הלך לאבדון. מאיך - ובוא נקווה שזהו המקרה - ייתכן שנפט וגז נוצרו ועודם נוצרים בעיתוי שלאחר היווצרותם של המבנים הרלוונטיים. במקרה זה הרי שישנם סיכויים לקיומם של מאגרי נפט. זו שאלת מפתח.

לפני כשנה השקיעו 250 מיליון דולר בקידוח שלא צלח טכנית. בשנה הבאה יחזרו שוב וינסו לקדוח לאותה מטרת נפט. הבה נחזיק אצבעות ואחל לכולנו הצלחה. אם אמנם יימצא בקידוח זה נפט, הרי שתהיה זאת מהפכה רבתי - ואזי צפוי גל קידוחים חדש למטרות נפט".

- בוויכוח הציבורי הגדול שהוכרע לאחרונה בבג"ץ בעניין יצוא הגז (אישור החלטת הממשלה לייצוא של 40%), הבעת התנגדות נחרצת לנושא הייצוא.

"לא הייתי נגד יצוא, אלא הייתי בעד שמדינת ישראל תגדיל את טווח הביטחון של אספקת הגז העצמית, ושטשא הייצוא יזכה בעדיפות משנית, יחסית לצרכי העתיד של המדינה".

- גם בגיל 80 אתה בוודאי אינך יושב בבית ומשחק עם הנכדים...
 "אני עסוק ואולי אף יותר מדי. עודני מייצג בנושא חיפושי נפט. כמו כן, אני מסכם מחקר שהתחלתי בו לפני שנים על ירושלים בתפיסת הביטחון של ישראל בין מלחמת העצמאות לבין מלחמת ששת הימים, והמשיכו המערכה בששת הימים בירושלים. בנוסף, אני מסייע רבות למיזם של הקמת אתר לאומי למרגלות הר סדום, שיעסוק במורשת חברת האשלג. אני גם מרצה בהתנדבות בפורומים שונים על תגליות הגז, על המערכה על ירושלים ועל סיפורה של חברת האשלג. אני חבר במערכת שנתון שיזמתי, העוסק במחקרי ים המלח, כמו גם חבר בוועדת ההיגוי של כפר עופרים, המשמש מסגרת חיים לבוגרים אוניברסיטת ופוד. אני מתכוון לטכס את מחקרי על ירושלים בכתובת ספר. זה די והותר. ואסור לשכוח כמובן את הזמן שאני מקדיש למשפחתי הנפלאה".

ראובן ריבלין: לנגוצקי איש חזון ומעשה

בפתח הדין בכנסת, ב-30.3.2011 בנושא חוק הגז ביקש יו"ר הכנסת ראובן ריבלין להודות ליוסי לנגוצקי על פועלו. וכך אמר, בין השאר: "מצאתי לנכון להזכיר כאן, את מי שפרץ את הדרך לתגליות הגז במעמקי הים הישראלי. זהו הגיאולוג יוסי לנגוצקי, אל"ם מיל, איש עתיר זכויות... הוא הרוח החיה מאחורי הקידוחים החשובים, ומי שרתם חברות שונות להשקיע בשני אתרים, בהם התגלה גז טבעי בכמות מסחרית. לנגוצקי הוא איש חזון ומעשה, שפרץ דרך חשובה מאין כמותה עבור המשק הישראלי והציבור כולו. מצאתי לנכון להביע את מלוא ההערכה ליזמות שלו, למרץ ולנחישות, שהעלו תרומה מכרעת כל כך למדינה ולציבור הישראלי בדורות הבאים לעתיד לבוא".